

התקינו בדודתניך

גליין יב • שנה א'

פרשת נח
תשפ"ה לפ"קהוצאה לאור
הידועי תורה
של בעלי בתים
העושים תורתם
קבע ומלאכתם
עראי

מדוד תורתם קבע

נח היה צדיק 'תמים' מתחילתו עד סופו משך כל ימי חייו

אלה תולדות נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. ובמדרש (ב"ר ל, ה) כל מקום שנאמר 'היה', מתחלתו ועד סופו.

ואפשר לומר (וכדעת היש דרשין לשבח בתיבת בדורותיו), ע"פ מ"ש בספ"ק אמרות טהורות להרה"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא זצ"ל (פ' פנחס, ע' רנא) עה"פ (במדבר כז, ונתת מהודך עליו, ובגמרא (ב"ה עה) מהודך ולא כל הודך, זקנים כפניו רבינו ר' אומרים פני משה כפני החמה פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה או לה לאותה כלימה.

והביא בס' אמרות טהורות, דאחר הסתלקות הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מסקווירא ז"ע היה בנו הרה"ק רבי יוסף מאיר ממאכנאווקע ז"ע בשברון לב גדול, שאינו ראוי להיות רבי, ואמר לו הגה"צ רבי נפתלי דיין זצ"ל, שזוכר מה ששמע מזקני החסידים, שלאחר הסתלקות הרה"ק המגיד מטשערנאביל ז"ע היה בנו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא ז"ע שבור לבו בקרבו עד מאד ואמר שאינו ראוי להיות רבי, והרי ראינו שהיה צדיק גדול...

השיב הרה"ק רבי יוסף מאיר ז"ע ואמר, הנה איתא בגמרא עה"פ ונתת מהודך עליו ולא כל הודך, זקנים שבדור אומרים וכו', ויש להבין למה רק הזקנים אמרו כן, והלא גם הצעירים זכו לראות את משה רבינו, אם כן גם הם היה להם להבחין החילוק שיש בין משה רבינו ליהושע בן נון, אלא שהצעירים סברו דהן אמת שהם רואים שיהושע אינו כמו משה רבינו, אבל הטעם לזה הוא כיון שהם ראו את פני משה רק לעת זקנתו על כן הוא גדול מיהושע שעדיין הוא בצעירותו, אבל בימי

- המשך בעמוד ב' >

מבוא: בשער התורה

זתן חלקינו בתורתך

וביאר הענין בלשונו הזהב מדוע נענשה מיכל בת שאול בעונש כזה, שלאמיתו של דבר לא היה כאן עונש אלא אדרבה טובה גדולה היתה זאת לה שלא היה לה ילד, כי מקודם לכן כתיב וישב ארון ה' בית עובד אדום הגתי שלשה חדשים ויברך ה' את עבד אדום ואת כל ביתו, ודרשו חכ"ל (ברכות סג:) פתח רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בכבוד אכסניא ודרש ויברך ה' את עובד אדום בעבור ארון האלהים, והלא דברים קל וחומר ומה ארון שלא אכל ושתה אלא כבד ורבוץ לפניו כך המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אחת כמה וכמה, מאי היא ברכה שברכו, אמר רב יהודה בר זבידא זו חמות ושמונה כלותיה שילדו ששה ששה בכרס אחד ע"כ, הרי שבשכר שכבודו להתורה נתברכו מאת הש"ת בילדים. והילדים הללו בודאי היו בני ברוכים בעלי תורה ויראת שמים, כאמרו ז"ל (שבת כג:) אמר רבא דרחים רבנן הווי ליה בני רבנן דמוקיר רבנן הווי ליה חתנותא רבנן, ובפרט, כיון שהילדים הללו נולדו מברכת ה', בודאי היו בני הגונים בכל המובנים, כי ברכת ה' לא יוסיף עצב עמה והוא כל כולו טוב וחסד.

אשר על כן מובן מאוד מדוע לא נולדה למיכל בת שאול ילד אחרי מעשה זאת, שהרי מה שבתה בלבה המעשה של דוד המלך שהיה מכבד את התורה בריקודיו, היא היפוך מכבוד התורה, ואם כן ידיעת

- המשך בעמוד ב' >

בצאתנו מירח האיתנים, שהסתיימה ביום שמחת תורה בה ששו ושמוח בשמחת התורה, ומתוך חדוה עילאה אנו ניגשים אל השנה החדשה לעשות חיל בלימוד התורה בס"ד איש על מחנהו ואיש על דגלו, דבר בעתו מה טוב לפרסם כאן פנינה יקרה מתוך דרשתו של כ"ק אדמו"ר מוויניץ שליט"א לבילל שמחת תורה תשפ"ה לפני עריכת ההקפות - כמנהגו מדי שנה בשנה לדרוש בפני הציבור בשעה זו - הממחיש ביותר ענין ה'זתן חלקנו בתורתך', היאך שהתורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה ליטול יבא ויטול, וניתן לראות בעליל גדולי תורה צומחים מבתים שאין האבות משמשים כרבנים וכדומה.

פתח דבריו האיר בהפרשה של דוד ומיכל בת שאול, דכתיב (שמואל ב' טז) והיה ארון ה' בא עיר דוד ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה' ותבז לו בלבה וגו', ותצא מיכל בת שאול לקראת דוד ותאמר מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים, ויאמר דוד וגו' ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה, והכתוב מסיים (ספוק כג) ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה.

נעוריו גם משה רבינו לא היה באותה מדרגה עליונה שהיה בה בעת זקנתו ופניו היו אז רק כפני לבנה, ואם כן אף יהושע כשיזקין יהיה דומה למשה רבינו והיו פניו כפני חמה, אבל הזקנים שזכרו איך היה נראה משה רבינו בימי נעוריו, שכבר אז היו פניו כפני חמה, הם התאוננו ואמרו איך לאותה בושא וכלימה, כי משה רבינו אף בימי נעוריו כבר היה לו פנים אחרים לגמרי, ע"כ (וכעין זה כתב בספר כתב סופר פ' ברכה).

היוצא לנו מזה דבמשה רבינו ע"ה לא היה שום חילוק בין שנות הנעורים לשנות הזקנה, וכבר בנעוריו היו פניו כפני החמה*.

והנה נח איש צדיק חי תשע מאות שנה, ואפשר לומר על דרך מליצה, דזה מה שאמר הכתוב, אלה תולדות נח (וברש"י, עיקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים), נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, היינו שהיה צדיק תמים בכל דורותיו, וכדאיתא במדרש הנ"ל, כל מקום שנאמר היה, מתחלתו ועד סופו, ולא היה חילוק בין שנות הנעורים לשנות הזקנה, ועל זה היו יכולים להעיד כל הדורות שחי בהם.

ולזה נקרא צדיק 'תמים', דתמים מורה על זה שעובד את ה' בתמידות בלי הפסק, כמו שכתב הגאון בעל חתם סופר זצ"ל (פ' שופטים) עה"פ (דברים יח, ג) תמים תהיה עם ה' אלוך, כי תמים פירושו דבר השלם שאין לו הפסק עולמית, וכוונת הכתוב להזהיר את האדם, שיהיה דבוק ומקושר בעבודת השי"ת תמיד בכל עת בלי הפסק ורפיון, שהיא שלימות ותמימות העבודה בלי חסרון, עיי"ש.

וזה י"ל הענין שהתורה מעידה על נח שהיה צדיק 'תמים', דהיינו שעבד את השי"ת בכל עת בלי הפסק כל ימיו, גם בנעוריו.

(הגה"ח ר' שמחה אברהם קארנייך שליט"א)

(א) וכעין זה ראיתי בספר ליקוטי יהודה (פ' פנחס, דפ"ח ע' ש"ב) בשם הרה"ק בעל אמרי אמת מגור זצ"ל, שדקדק ג"כ למה דוקא הזקנים אמרו כן, הלא כולם ראו את ההבדל הזה, ותרץ דלכאורה קשה מהו הרבותא שפני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, הלא משה רבינו ע"ה ה' אז כבר זקן בשנים, ויהושע ה' צעיר בהרבה ממנו (ואיתא תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין וכו'). ואולי גם משה רבינו ע"ה כשה' בגילו של יהושע היה גם כן כפני לבנה, על כן אמרו חז"ל, זקנים שבדור אמרו, היינו הזקנים שזכרו את משה רבינו ע"ה מנעוריו כשהיה בשנים כמו יהושע, וגם אז כבר ה' פניו כפני חמה, ע"כ אמרו זאת דוקא הזקנים, ע"כ.

ובספר בנסוע הארון (תיאורים מנסיעותיו של הרה"ק מגער זצ"ל לארץ ישראל) הביא בשמו כנ"ל, והוסיף על דרך צחות, דזה מה שסיים בגמרא שם, זקנים שבאותו הדור אומרים איך לאותה בושא אוי לאותה כלימה, היינו, זעה נאר ווער ס'א די ער מבין אויף משה רבינו...

הפכים בשוה שאילו היה לה ילד אחרי כן, היה זה ההיפוך ממה שאמרו ז"ל על מאן דמוקיר ורחים רבנן, ונמצא שהילד הנולד היה לה לרועץ וליגון כי בן כסיל תוגת אמו וטוב ממנו הנפל, על כן לטובתה לא היה לה ילד כדי שלא תתייטר בתרבות רעה בתוך ביתה כדת ילד הנולד מהיפוך של כבוד התורה.

וכה האריך כ"ק אדמו"ר שליט"א בנועם אמריו לעורר הלבבות לכבוד התורה ולומדיה, ואמר כי ניתן לראות בחוש בזמנינו אלה היאך שמשפר גדול מאוד של רבנים ומורי הוראות ומחברי ספרים יקרים ונחמדים המה צאצאים מהורים שאינם נמנים על שבט מרביצי התורה ויושבי על מדין, ועם כל זה זכו לראות עולמם בחייהם שבניהם גדלו וצמחו לאילנא רברבא בכרם בית ישראל, והיא בזכות שכבודו לומדי תורה וחזקו ברכי רבנן דשלהי להיות מתמכין דאורייתא, ונתקיים בהם במלואו הבטחת חכמינו ז"ל על מאן דמוקיר ורחים רבנן. עד כאן דברי הרב.

ובתר דדלאי לן חספא אשכח מרגניתא תונה, שמנו פנינו אל עבר ארון הספרים המלאה על כל גדותיו בספרים יקרים שנתחברו על ידי בני זמנינו, ואכן מצאנו ראינו למרבית הפלא כי אכן כך הם פני הדברים, והרבה ספרים שכבשו העולם התורה למשך עשרות השנים האחרונים, נתחברו על ידי תלמידי חכמים שנתגדלו מאבות שלא שמשו בעולם התורה, ובודאי הוא בזכות שהגבירו פעלים לחזק ולאמץ עמוד התורה בכל מיני פעולות של כבוד ויקר, ובפרט תמכו בבניהם בעצמם וחזקו ואמצו אותם להמית עצמם באהלה של תורה, ומציאות זה מדברת בעד עצמה עד כמה יכול כל אחד ואחד לזכות למעלות רמות בתורה ולהאיר עיני אלפים ורבבות מישראל באור התורה.

ולשבר את האוזן רשמנו לעצמנו רשימה קצרה על קצה המזלג מהספרים הידועים שעלו על רעיונינו מסוג זה, ואין מוקדם ומאוחר בתורה, ותן לחכם ויחכם עוד להתפעל מהמציאות החי כי התורה מחזרת על ה'אכסניא' שלה, הן למי שלומדה ועמל בה והן למי שמכבדה ומוקירה.

- ספרי **סייעתא דשמיא** על משניות ועוד מהרה"ג ר' שמעי' גרינבוים זצ"ל
- ספרי **נשמת שבת, מקדש ישראל, ישראל והזמנים**, ועוד, מהרה"ג ר' ישראל דוד הארפענעס שליט"א, אב"ד ישראל והזמנים
- ספר **מנהג ישראל תורה** מהרה"ג ר' יוסף לעוו ז"ל

- ספרי **טל מלאכות, חיים לחג**, מהרה"ג ר' חיים קלמן גוטמאן שליט"א, דומ"ץ סאטמאר סאוט 8
 - ספרי **אוצר הלכות** מהרה"ג ר' אברהם צבי פרידמאן שליט"א, דומ"ץ גאלאנטא
 - **מכון לשבתך** מהרה"ג ר' חיים בנציון ראזענבערג שליט"א, מראה"כ באבוב
 - **בית נאמן בישראל** מהרה"ג ר' יואל צבי מאשקאוויטש שליט"א, דומ"ץ טאהש
 - **שבת בשבתו** מהרה"ג ר' בנציון שטראסער שליט"א, אב"ד נייטרא ב"פ
 - ספר **פרי הדר**, ועוד, מהרה"ג ר' פנחס פרידמאן שליט"א, מראה"כ בעלזא
 - ספר **פתח אליהו** על סוגיות השי"ס מהרה"ג ר' אליהו סימאן ז"ל, ר"מ במתיבתא סאטמאר
 - שו"ת **משיב נבונים** מהרה"ג ר' יחיאל מיכל שטיינמעץ שליט"א, דומ"ץ סקווירא ב"פ
 - **יוסיף הלל** מהרה"ג ר' מענדל בראכפעלד ז"ל
 - **מגד יהודה** מהרה"ג ר' משולם פאלאטשעק שליט"א, אב"ד מגד יהודה
 - **בשבילי הלכה** מהרה"ג ר' יואל שווארץ שליט"א, דומ"ץ סאטמאר בנין געלבשטיין
 - ספרי **בנין שלום**, מהרה"ג ר' שלום נח ווייס שליט"א, דומ"ץ ארשיווע
 - **משפט היחוד, משפט הרבית, משפט הברכות, משפט המועד**, ועוד, מהרה"ג ר' אהרן ווידער שליט"א
 - **הספרים על רפואה בשבת לחברה הצלה, על תחומין, ומוקצה**, מהרה"ג ר' יחזקאל שרגא ווייס שליט"א
 - **מגדים חדשים** על מסכתות השי"ס ועל התורה מהרה"ג ר' דוד יואל ווייס שליט"א, ירושלים
- ודעת לנבון נקל שהרשימה גדולה מזה פי כמה, ויש עוד כהנה וכהנה הרבה מחברי ספרים, רבנים ומורי הוראה ומרביצי תורה לאלפים המפארים עולם התורה לשם ולתפארת, והיא חיזוק גדול לראות בחוש כי מה שאנו מתפללים 'זמן חלקינו בתורתך', שכל אחד מישראל מקושר עם התורה הקדושה, מתקיימת במילואה, ויש לכל אחד האפשרות להצליח מאוד לילך למעלה למעלה, וה"ר שנזכה כולנו לזה וימלא הארץ דעה את ה'.
- (הרה"ח ר' אברהם ישע"י קליין הי"ו)**

נח בענותנותו הביט על עצמו דרך החלון נגד אנשי דורו

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו וגו' (בראשית ו, ט). 'בדורותיו' פירש"י יש מרובותינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום. ולהלן עה"כ (פסוק טז) 'צהר תעשה לתבה', פירש"י יש אומרים חלון ויש אומרים אבן טובה המאירה להם.

ואפשר להעמיס שני יש אומרים אלו באופן שיחידיו יהיו משולבות, ונקדים מ"ש הרה"ק מאפטא ז"ל ע"ע (אוהב ישראל ד"ה אלה תולדות), דלכאורה יפלא למה ידרשו לגנאי מאחר שאפשר לדורשו לשבח לאיש צדיק תמים כזה, אכן י"ל דשניהם אמת וכל אחד דורש טובו ושבח של נח הצדיק, לדרשה ראשונה הוא כפשוטו דמכ"ש אילו היה בדורו של אברהם היה צדיק ביתר שאת, והיש דורשין לגנאי ר"ל שעיקר השבח שהעידה התורה עליו הוא זה שכל עבודתו וצדקתו וזכיות אשר עשה לא היה נחשב בעיניו לכלום, כי אמר בלבו בדור הזה שהם רשעים אז אני נחשב לצדיק נגד אנשי דורי כי השי"ת רואה מעשיהם הרעים ולכן מחשב אותי לצדיק נגדם, אבל אילו הייתי בדור של צדיקים כמו אברהם וכדומה לא היו מעשי וצדקותי נחשב לכלום ולמאומה נגד מעשיהם וצדקותיהם של אותם הצדיקים כי עדיין לא עשיתי כלום, וזהו עיקר השבח שהעידה עליו תורתנו הק' 'צדיק תמים היה בדורותיו', ר"ל שנח היה סובר כן במחשבתו שהוא רק צדיק נגד אנשי דורו מחמת שהיה שפל נבזה בעיניו למאוד, ע"כ.

נמצא לפי הדרשה השניה שנח היה מופלג בענותנותו, ומדד את עצמו נגד אנשי דורו, ולכן סבר שרק נגדם הוא נחשב בעיני השי"ת לצדיק אבל אילו היה בדור של צדיקים לא היה נחשב לכלום.

ולפי"ז יש לומר, דהיש אומרים ש'צהר' הכוונה לאבן טובה, היינו כהיש דורשין לשבח, שנח היה בבחינת אבן טובה, ואילו היה בדור של צדיקים מכ"ש שהיה צדיק יותר, ובחינת האבן טובה שבו היה מבהיק ומאיר ביותר, והיש אומרים ש'צהר' הכוונה לחלון, היינו כהיש דורשין לגנאי לפי דבריו של הרה"ק מאפטא, דהנה 'חלון' רומז על הנעשה בחוץ, כי באמצעות החלון מביט האדם החוצה על העולם, ונח התבונן על עצמו דרך 'חלון', ומדד את עצמו לעומת אנשי דורו, ולכן סבר שמה שהוא נחשב בעיני השי"ת לצדיק הוא רק נגד אנשי דורו ומעשיהם שאינם טובים, אבל אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, כי מצד מעשי עצמו אינו כלום, כך סבר נח ברוב ענותנותו.

(הרה"ח ר' יוסף משה פריינד הי"ו)

נח הצדיק דינו של הקב"ה ולא התפלל על בני דורו

ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים בן עשה (בראשית ו, כב). להבין מהו הכפל לשון 'ויעש' כן עשה. וגם מהו שמתחילה כתוב שהיה 'צדיק תמים' ולבסוף כתוב 'צדיק' לבד. ובספה"ק ישמח משה ביאר הטעם שבתחילה קראו הכתוב 'צדיק תמים' ולבסוף כתוב 'צדיק' לבד, לפי שלא התפלל על בני דורו לבטל הגזירה ע"כ קראו הכתוב רק צדיק.

ואפשר לפרש על פי מה דאיתא בספה"ק אגרא דכלה (פ' ראה): ושמעתי עוד, 'לא תעשו כן לה' אלוהיכם וכו' (דברים יב, ד), 'כן' יתפרש לשון צדק ונכון כנ"ל, כי הנה השם יתברך [חפץ] שהצדיקים יבטלו גזירתו כי זה שעשועיו יתברך, והנה לבל יאמר הצדיק בוודאי צדקו דיניו יתברך ומה לי להיות מקטרגא דמרי, אל יאמר כן, וזהו 'לא תעשו כן', לא תעשו צדק ונכון לדיניו יתברך, כי אדרבא השי"ת חפץ בזה שימליצו עבור בניו וימצאו להם זכות, כמו שאמר השם יתברך 'ספר אתה למען תצדק' (ישעיה מו, כו), 'כי חפץ חסד הוא' (מלכה ז, יח). ע"כ.

ובזה יתפרש כפל הלשון 'ויעש נח' קאי על בניו התיבה כפירש"י, ומה שנאמר עליו 'כן עשה', על שהצדיק נח דיניו של השם יתברך ואמר 'כן' על גזירת המבול, וקיבל הדין מן השמים ולכן לא התפלל על בני דורו, ולכן כתוב עליו לבסוף רק 'צדיק'.

(הרה"ח ר' יצחק מיטטעלמאן הי"ו)

מעשה רב

האב בא מעולם האמת לראות איך שבנו לומד תורה

סיפר הרה"ח ר' משה עהרנטאל הי"ו, שאביו הרה"ח ר' אפרים ז"ל למד בישיבתו של הגה"ק רבי יהושע בוקסבוים מגאלאנטא זצ"ל. דרכם של ראשי הישיבות בהונגריה היה לבחון את התלמידים בכל ליל שישי, כל בחור בהגיע תורו נבחן על שורה או שנים מן הגמרא שלמדו באותו השבוע.

ר' אפרים נתייתם מאביו בעודו בילדותו, ופעם אחת כשעמד על המבחן לפני רבו, הורה לו הרב מגאלאנטא להמשיך ולומר לפניו את כל דף הגמרא עד סופו, והדבר היה לפלא גדול בעיני כל הנוכחים.

כאשר סיים ר' אפרים להיבחן, הניח הרב מגאלאנטא את ידו על כתפיו כאות פיוס, והתנצל לפניו על שהעמיד אותו על המבחן זמן ארוך כל כך, ואמר לו מה הייתי יכול לעשות, ראיתי את אביך ע"ה עומד על ידך, ושואב קורת רוח מרובה מבנו הנבחן על תלמודו, ולכן לא היית יכול להפסיק עד שסיימת לומר את כל דף הגמרא.

✦

כהשלמה לעובדא זו, מוסיף ר' משה ומספר, שזקיני אביו אביו שימש כראש הקהל במאגנדארף שם כיהן רבי יהושע בוקסבוים טרם עבר לגאלאנטא, וכשנתעטר הגה"ק רבי יהושע בוקסבוים זצ"ל ברבנות גאלאנטא, וגם את ישיבתו העביר לגאלאנטא, חשש שמא המתקדמים שהיו חלק ניכר מבני הקהילה ימנו עליהם רב כאות נפשם, ולכן קרא לפניו את ראש הקהל הנ"ל, וביקש ממנו שיראה למנות תחתיו כרבה של מאגנדארף את הגה"צ רבי נפתלי צבי בראך זצ"ל, בנו של הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל רבה של קאשוי, והוסיף והבטיח לו, שאם יפעל למנות את רבי נפתלי צבי בראך לרבה של מאגנדארף, הרי הוא מבטיח לו עולם הבא.

[ובדרך אגב, רבי נפתלי צבי היה קדוש ונורא, וככל היוצא מפיו יעשה ודבריו לא שבו ריקם. פעם אחת בשב"ק הודיעו לו שהמודרניים משחקים בכדור, הוא יצא אליהם וצעק 'שבת שבת, זהו חילול שבת!', אך הם כדרכם צחקו מדבריו ולא שתו ליבם אליו, כשראה רבי נפתלי צבי שהם צוחקים, אמר להם 'עטס לאכטס, אויף ענקערע קבר וועט מען נאך שפילן באל'. וכן הוה, מי שמבקר היום במאגנדארף יראה שהשטח של בית החיים נהפך למגרש שמשחקים בו בכדור, ומדבריו לא נפל ארצה כחוט השערה]

ומוסיף ר' משה, שככל הנראה, מאחר שהרב מגאלאנטא הבטיח לו עולם הבא, אכן היה בן עולם הבא, עד כדי כך שבא בעצמו לראות איך שבנו נבחן על תלמודו.

טעם לריקוד 'מצוה טאנין' על הרצפה לפני החתן והכלה

הנני להוסיף בענין מה שכתב ידידנו הרה"ח ר' ברוך מרדכי מארקאוויטש הי"ו, בהקדם מאמר הרה"ק מבבלזא זי"ע בביאור הענין שהתפלל משה רבינו תקט"ו תפלות כמנין 'ואתחנן'. וביאר על פי המבואר בספרי קבלה, דבית המקדש של מעלה מכוון כנגד מקדש של מטה, מקדש של מעלה מאן בנאיה, הקב"ה ומחנה דיליה בנאיה לכותל הראשון, אברהם בנאיה לכותל השני, יצחק בנאיה לכותל השלישי, יעקב לכותל הרביעי, ומשה בנאיה לגג, ע"כ.

והקשה מהו הפירוש 'הקב"ה ומחנה דיליה', וכי הקב"ה צריך למחנה שיעזרוהו. ותירץ דאיתא דהשם של 'בנין' הוא מספר 'מחנ"ה', וזהו ביאור המאמר 'הקב"ה ומחנ"ה דיליה', שהקב"ה בנאו עם השם שמספרו כמנין 'מחנ"ה', ועל פי דבריו יובן מאמר הגמרא (פסחים פח.) לא כאברהם שכתוב בו הר, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, אלא כיעקב שקראו בית. וצ"ב, למה קראו אברהם 'הר' דייקא, ויצחק 'שדה' ויעקב 'בית'.

ולפי הדברים הנ"ל אתי שפיר, דכיון שהקב"ה התחיל בבנינו במחנ"ה הראשון, וכל אחד הוסיף לכותל שבנה עוד מספר 'מחנ"ה', לכך אברהם קראו 'הר', לפי שהיה צריך פעמיים 'מחנ"ה', ו'ה"ר' עם הכולל הוא פעמיים 'מחנ"ה'. ויצחק היה צריך ג' פעמים 'מחנ"ה', ו'שד"ה' הוא ג' פעמים 'מחנ"ה'. ויעקב היה צריך ד' פעמים 'מחנ"ה', ו'בי"ת' הוא ד' פעמים 'מחנ"ה'.

ומשה היה צריך שיהיה ה' פעמים 'מחנ"ה', ותקט"ו הוא חמש פעמים 'מחנ"ה'. וזה שאמר משה רבינו ע"ה 'אתה החילות להראות את עבדך', היינו הבית המקדש של מעלה, 'אעברה נא ואראה' גם את הבית המקדש של מטה, עכת"ד.

וע"ז הוסיף ר' ברוך מרדכי, דהנה לפי זה מקום יש לחקור מי הוא הבונה את הרצפה של הבית המקדש של מעלה. ויתכן לומר שדבר זה נעשה על ידי כלליות בני ישראל, שאם הם עושים רצונו של מקום, הם זוכים במעשיהם לבנות את רצפת הבית המקדש של מעלה.

והוסיף ע"ז הרה"ח ר' חיים בער אדלער הי"ו באופן אחר, דידוע מ"ש חז"ל (סוטה ז.) איש ואשה זכו שכינה שרויה ביניהם, וביתם הוא בית מקדש מעט, והנה האבות הק' עם משה רבינו הכינו הכתלים והגג, ואיש ואשה ע"י התנהגותם כראוי הם עושים את הרצפה, דהנה הגימ' של אי"ש ואש"ה עולה עה"כ כמנין תרי"ח, שהוא מספר ו' פעמים מחנ"ה. ואפשר לרמז עוד, דתיבות אי"ש ואש"ה בצירוף החתן והכלה עולין כמנין תר"כ וכמנין 'ישיש', וזהו 'ישיש' עליך אלקיך כמושך חתן על כלה, לרמז שהקב"ה 'ישיש' עליו ויבנה את ביהמ"ק 'כמושך חתן על כלה', ע"י בחינת איש ואשה שזכר שזה מביא השראת השכינה, וע"ז יהיה נשלם רצפת הבית.

ובגליון ו' הוסיף ע"ז הרה"ג ר' בעריש ראזענבערג שליט"א, ע"פ מה דאיתא מהרמ"ע מפאנו זי"ע, שמשה רבינו ע"ה רצה להיכנס לארץ כדי שיהיה כבר עולם התיקון, וידוע מ"ש חז"ל (סוטה יד.) מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל וכי לאכול מפריה הוא צריך וכו', אלא כך אמר משה הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולם על ידי, ולכאורה למה רצה משה לקיים מצוות התלויות בארץ, הרי באותו זמן עדיין היו כולם פטורים ממצוות אלו כיון שטרם באו לארץ. אלא שכדי לתקן את ביהמ"ק בשלימות צריך ו' פעמים כמנין מחנ"ה שהוא מספר תרי"ח, ולכן רצה משה רבינו להיכנס לארץ כדי שיוכל לקיים את כל התרי"ג מצוות הנמצאים בה' חומשי תורה, אשר יחדיו עולים למספר תרי"ח, וע"ז יוכל להשלים את ביהמ"ק.

ובגליון ח' הוסיף הרה"ח ר' מענדל אייזנבאך הי"ו, על מה שמוזב שהאבות הק' בנו את ביהמ"ק ע"י השם הקדוש מחנ"ה, דידוע דתפילות אבות תיקנום (ברכות כו.), ויעקב אבינו תיקן תפילת ערבית, אך תפילת ערבית היא רשות, ואפשר לרמז דמה שאמר יעקב (בראשית לב. ט) 'והיה המחנה הנשאר לפליטה', קאי על זמן הגלות, כלומר שאז יהיה תפילת ערבית חובה, כי ע"י"ז יהיה לבני ישראל פליטה גדולה ושמירה במשך הגלות, ויוכל להתחזק באמונה בהש"ת.

ול נראה לבאר הענין בכללותו בצירוף כל הפירושים הנפלאים הנ"ל, בהקדם מה שידוע מהרה"ק מראפשיץ זי"ע דמה שמברכים שיעלה הזיווג יפ"ה, הכוונה שזוכה לגאולה השלימה, כי לעת עתה היחוד והזיווג הוא הוי"ה אדנ"י כמנין צ"א, ולעתידי מן שם הוי"ה יהיה נעשה יה"ה, כמו שנאמר (זכריה יד. ט) 'ביום ההוא יהי"ה הוי"ה אחד' ויהיה היחוד יה"ה אדנ"י כמנין צ"ה, וזה מה שמברכים 'שהזיווג יעלה יפ"ה' מספר יה"ה אדנ"י, כי כל בית חדש מקרב את הגאולה.

ועפ"ז פירש הרה"ק ר' אליעזר מדז'יקוב זי"ע שזה שאנו אומרים 'אמן סלה', היינו מן 'אמן' שעולה יחוד הוי"ה אדנ"י יהיה נעשה 'סלה' העולה יחוד יה"ה אדנ"י.

והוסיף ע"ז כ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א, דזה הכוונה 'בורא עולם בקנין השלם זה הבנין', דהנה הסופי תיבות של בורא עולם בקנין הוא אמ"ן ועולה צ"א, והסופי תיבות של השלם זה הבנין עולה צ"ה, ומבקשים 'בורא עולם בקנין' שהיחוד שהוא עתה צ"א, 'השלם זה הבנין', יושלם ויהיה צ"ה בקרוב בימינו.

ולפי"ז אפשר לומר רמז מיוחדש בשגב הענין שאנו נוהגים לרקוד 'מצוה טאנין' על הרצפה לפני החתן והכלה, כי בזה אנו מעתיירים בתפילה שיהיה אצלם הבחינה של איש ואשה שזכו שכינה שרויה ביניהם, דהנה איש' ו'אשה' בגימ' תרי"ז, וכשזכו שכינה שרויה ביניהם, כי ג' שותפים באדם, וע"י שותפות הקב"ה עולה תרי"ח, כמנין ו' פעמים מחנ"ה ונשלם הרצפה.

לכן רוקדים לפני החתן והכלה, ומתפללים שיתנהגו כראוי ויבנו בית נאמן בישראל בדרכי התורה והיראה, כי ע"י"ז נזכה שיקויים 'בורא עולם בקנין השלם זה הבנין', ויושלם ההשלמה המקווה של הגאולה השלימה במהרה בימינו, ומבקשים ע"ז דייקא בשמחה מתוך רקידה. זהו הטעם שאצל חסידים ואנשי מעשה היה נשגב מאוד ענין המצוה טאנין, כי החתן והכלה ע"י מעשיהם יכולים לבנות הרצפה ולהשלים בנין ביהמ"ק ו' פעמים מחנ"ה, וע"י"ז יחיש השי"ת את היחוד השלם שיהיה בעת הגאולה.

הרה"ח ר' שלום בלוי נ"י